

‘[Bespreking van] Cynthia Mc Leod, Tweemaal Mariënborg. Surinaamse historische roman’

Rosemarijn Hoefte

bron

Rosemarijn Hoefte, ‘[Bespreking van] Cynthia Mc Leod, Tweemaal Mariënborg. Surinaamse historische roman’, in: *Oso* nummer (1998), p. 84-85.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/hoef010cynt01_01/colofon.htm

© 2008 dbnl / Rosemarijn Hoefte

Recensies

Cynthia Mc Leod, Tweemaal Mariënborg. Surinaamse historische roman.

Schoorl: Conserve, 1997. 274 p. Paperback f 39,95. Gebonden f. 54,95.

Het is al vaak geconstateerd: met het historische besef van de gemiddelde Surinamer is het droevig gesteld. Belangstelling is er wel, maar populair-wetenschappelijke historische studies weten het grote publiek slechts heel zelden te bereiken. Cynthia Mc Leod is de enige die dat de laatste jaren wel lukt met haar historische romans. Haar eerste boek, *Hoe duur was de suiker*, is inmiddels in zijn 13e druk. De literaire kritiek op Mc Leod is over het algemeen niet mals, maar zelf blijkt ze daar geen grote problemen mee te hebben. Zoals zij het verwoordde tijdens het schrijverscongres in Paramaribo in de zomer van 1997: 'het is voor een auteur van geromantiseerde geschiedschrijving, die ik beoefen, niet van belang te weten of een recensent het wel of geen literatuur vindt. Van belang is of de met zo grote moeite verzamelde historische feiten goed overgebracht zijn en of voor de lezer de historische personages zijn gaan leven' (geciteerd in *Vrij Nederland* 2 augustus 1997). Op deze laatste criteria zal ik *Tweemaal Mariënborg* beoordelen.

De nieuwe roman van Mc Leod speelt zich af op Mariënborg, verreweg de grootste plantage en werkgever van de kolonie. Het overgrote deel van de arbeiders waren contractanten uit Brits-Indië en Java. In 1902 kwamen zij in opstand tegen het autoritaire gezag van de directeur, James Mavor. Mavor werd vermoord na een ruzie over lonen en taken en in de daaropvolgende chaos en paniek doodden Surinaamse militairen meer dan twintig contractarbeiders. Dit gegeven is de basis voor *Tweemaal Mariënborg*. De hoofdpersoon is Jetje Bergen die als kind van de 'lichtgekleurde' boekhouder opgroeit op de plantage. Toevallig ziet zij de lijken van de vermoorde contractanten liggen en dit beeld blijft haar verdere leven achtervolgen. Haar angst is zo groot dat ze Mariënborg verlaat om in Paramaribo te gaan wonen. Eenmaal volwassen keert zij tegen haar wil terug als echtgenote van de plantagedokter. De rode draad in de roman is het idee dat na de gebeurtenissen van 1902 er een vloek op de plantage rustte die in de jaren daarna zijn tol eiste in de vorm van ziektes en ongelukken. Deze tol of vergelding (*paiman*) wordt in de roman de oorzaak genoemd van de dodelijke ongelukken van twee van Mavors opvolgers, de directeuren Shedden en Juta. De archiefstukken spreken natuurlijk niet over *paiman* of vloek, maar dat veel mensen de ongelukken aan hogere machten toeschreven is begrijpelijk.

De roman geeft een aardig sfeerbeeld van Mariënborg alsmede van het leven van de Creoolse, lichtgekleurde middenklasse in de eerste decennia van deze eeuw, waarin ras en klasse een dominante rol speelden. Het leven van de Aziatische contractanten komt minder goed uit de verf, terwijl de Creoolse plantage-arbeiders helemaal afwezig zijn. Het is jammer dat Mc Leod bepaalde stereotypen over contractanten nieuw leven inblaast. Het enige Brits-Indische paar dat enigszins wordt beschreven 'waren in hun eigen land paria's' (p. 68) daarmee het idee van met name planters en koloniale autoriteiten onderschrijvend dat de migranten in Suriname 'het schuim der aarde' vertegenwoordigden en tot de klasse der onaanraakbaren behoorden, terwijl onderzoek heeft uitgewezen dat het aandeel paria's in Suriname en op Mariënborg in het bijzonder veel kleiner was dan in India zelf.

Enigszins verwarrend is de bewering in de inleiding dat '*Tweemaal Mariënborg* afwijkt van wat gangbaar is [in historische romans] omdat er in dit geval meer werkelijke feiten zijn

dan er fictie is. 'Juist daarom heb ik de vrijheid genomen de namen van niet-fictieve personen niet te veranderen. De uitspraken die zij in het boek doen, zijn authentiek' (p. 8). Ik zie niet waarom *Tweemaal Mariënborg* afwijkt van andere historische romans, prozaverhalen waaraan historische feiten ten grondslag zijn gelegd. Het is ook gebruikelijk om in dergelijke romans historische figuren onder hun eigen naam te laten figureren. *Tweemaal Mariënborg* is niets meer en niets minder dan een historische roman. Misleidend vind ik de opmerking dat de uitspraken van de niet-fictieve personen authentiek zouden zijn. De roman bevat inderdaad uitspraken die in de archiefstukken zijn terug te vinden, en de dialogen tussen historische personages zijn vaak gebaseerd op gedocumenteerde opmerkingen, maar de dialogen als zodanig zijn niet authentiek.

Zijn de 'met zo grote moeite verzamelde historische feiten goed overgebracht'? Deze vraag kan bevestigend worden beantwoord; natuurlijk worden gebeurtenissen af en toe wat minder ingewikkeld voorgesteld dan zij in werkelijkheid waren, maar dat is onvermijdelijk. Op detailpunten wil Mc Leod nog wel eens een steekje laten vallen: zo had Mavor ervaring als directeur opgedaan op de bekende plantage Rose Hall in Brits Guiana, niet op Barbados, waar de Nederlandsche Handel-Maatschappij - de eigenaar van Marinburg - hem 'wegkocht'; hij werd dus niet 'uit Schotland gehaald' (p. 22). Ook het idee dat 'die koelies' veel kinderen kregen klopt niet met de historische werkelijkheid (p. 56). Onder contractanten was de fertiliteit laag, pas na de contractperiode verbeterde dat. Het fictieve gegeven dat Jetje's broer Paul sneuvelt in Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog is ongelukkig gekozen gezien de toenmalige neutraliteit van Nederland. Desalniettemin, de roman is historisch verantwoord.

Het tweede criterium van Mc Leod is of de 'historische personages zijn gaan leven'. Helaas moet hier het antwoord negatief zijn. Jetje Bergen noch de andere protagonisten kunnen ook maar enig moment boeien, het zijn eendimensionale figuren zonder noemenswaardige karakterontwikkeling. Geen onbelangrijk gegeven in de waardering voor een roman. Misschien wreekt zich hier toch dat literaire stijl en inhoud uiteindelijk niet te scheiden zijn.

Rosemarijn Hoefte